Sisäministeriö
Inrikesministeriet

30.1.2023

Ulkoasiainvaliokunta tiistai 31.01.2023 / UTP 43/2022 vp / SM/

Asia: UTP 43/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan

Suomella on tällä hetkellä yhteensä noin 119 siviilikriisinhallintatehtäviin lähetettyä asiantuntijaa EU-, Etyj-, ja YK-operaatioissa sekä ao. järjestöjen sihteeristöissä ja EU:n ulkosuhdehallinnossa, ja 17 jo valittua asiantuntijaa odottaa lähtöä. Noin 47,9% asiantuntijoista on naisia. Pääministeri Marinin hallitusohjelman, ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon sekä vuosi sitten keväällä mietintönsä jättäneen kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean mukaan siviilikriisinhallinnan asiantuntijoiden määrä tulee 2023 kuluessa nostaa vähintään 150:een. Tavoitteeseen ei ole päästy ja sen saavuttamattomuudessa näkyy myös yhä Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan seurauksena päättyneen ETYJ:in erityistarkkailuoperaation kotiutuneet noin 20 suomalaista asiantuntijaa.

Määrää on viime syksystä onnistuttu nostamaan lähemmäs tavoitetasoa, ja myös korkeissa rekrytoinneissa on onnistuttu Suomen Kauko Aaltomaan tultua valituksi painopistealueisiimme kuuluvan Somalian siviilikriisinhallintaoperaation (EUCAP Somalia) johtoon ja Pekka Kokkosen tultua valituksi YK:n Somalian operaation (UNSOM) poliisikomponentin kakkoseksi. Ehdokkaita eri tason tehtäviin on identifioitu myös uuteen siviilikriisinhallintaoperaatioon Armeniaan (EUMA), johon hakuprosessi on parhaillaan käynnissä. Sisäministeriö, ulkoministeriö ja kriisinhallintakeskus ovat ryhtyneet edistämään suomalaiskandidaattien identifioimista, valmistautumista ja valintaa korkeisiin siviilikriisinhallintatehtäviin.

Merkittävin osa Suomen sivililikriisinhallintatoimista keskittyy yhä Ukrainaan, jossa toimivissa operaatioissa palvelee noin 20 asiantuntijaa. Suurin yksittäinen siviilikriisinhallintaosallistuminen on Euroopan unionin neuvonanto-operaatiossa Ukrainassa (EUAM Ukraine), jossa työskentelee 14 suomalaista sekondeerattua. Venäjän hyökkäyksen vuoksi operaation henkilöstö poistui väliaikaisesti maasta, mutta viime vuoden toukokuusta alkaen operaation henkilöstöä palasi toimialueelle, ja suurin osa henkilöstöä palasi Ukrainaan syyskuun aikana. Venäjän ohjusiskut ovat jatkuva huolenaihe, mutta operaatio on onnistunut jatkamaan toimintaansa ilman henkilövahinkoja.

Hallitusohjelman, kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean sekä Afrikka-strategian mukaisesti siviilikriisinhallintaosallistumista Afrikassa toimiviin operaatioihin pyritään vahvistamaan, ja lisäämään asiantuntijoiden määrää erityisesti Sahelin alueella. Haasteena tältä osin on yhä, kuten edellisen valiokuntakuulemisen aikaankin, Malin poliittisen tilanteen epävakaus ja sitä seurannut muuttunut turvallisuusympäristö. Afrikan sarven (ml. Somalia) alueen vakauttaminen on niin ikään tärkeää mm. terrorismin torjunnan, kansainvälisen rikollisuuden ja hallitsemattoman

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

muuttoliikkeen ehkäisyn näkökulmasta. Samoin tavoitteena on pyrkiä ehkäisemään ihmissalakuljetusta ja -kauppaa. Irakin vakauttaminen ja sen siviiliturvallisuussektorin vahvistaminen on merkittävää erityisesti terrorismin, kansainvälisen rikollisuuden ja hallitsemattoman muuttoliikkeen ehkäisemiseksi. Irakin ja Somalian osalta Suomella on erityinen kansallinen intressi edistää maiden vakautta Suomessa olevan irakilais- ja somalidiasporan vuoksi.

Suomen siviilikriisinhallintatehtäviin lähettämistä asiantuntijoista yli kolmannes tulee sisäministeriön hallinnonalalta. Suurin ammattiryhmä on poliisit. Puolet heistä palvelee YK-poliisitehtävissä (Etelä-Sudan, Somalia, Mali, Kypros, Kosovo) ja puolet EU-operaatioiden eri asiantuntija- ja neuvonantotehtävissä. Sisäministeriön hallinnonalan asiantuntijoita työskentelee esimerkiksi Irakissa ja Ukrainassa strategisen tason neuvonantotehtävissä tukemassa paikallisten viranomaisten kykyä muun muassa järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin torjunnassa sekä turvallisuussektorin reformissa.

Sisäministeriö pitääkin siviilikriisinhallintatoimintaa sekä kohdemaalle että Suomelle hyödyllisenä, sillä Euroopan ulkopuolisen vakauden edistämisellä siviilikriisinhallinnan keinoin on myönteinen vaikutus myös Euroopan ja Suomen sisäiseen turvallisuuteen. On tärkeää, että Suomi lähettää asiantuntijoita operaatioihin, jotka sijaitsevat muuttoliikkeen lähtö- ja kauttakulkumaissa tai alueilla, joiden epävakaus ruokkii terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden leviämistä. Paikallisviranomaisten toimintakyvyn tehostamisen ohella näissä maissa työskentelevät asiantuntijat kartuttavat omaa osaamistaan ja luovat kansainvälisiä verkostoja, joita on olennaista hyödyntää palattuaan Suomeen virkatehtäviinsä. Muuttoliikkeeseen sekä terrorismin ja rikollisuuden torjuntaan erikoistuneita asiantuntijoita on hyvä sijoittaa myös erilaisiin kansainvälisten järjestöjen päämajatehtäviin, joiden vaikuttavuus voi olla kansainvälisestä ja Suomen näkökulmasta vielä kentällä tehtävää työtä laajempaa.

Sisäministeriö myötävaikuttaa myös kriisinhallintaoperaatioiden ja sisäisen turvallisuuden virastojen, kuten esimerkiksi EUROPOL:in ja Frontexin, yhteistyön kehittämiseen. Oikeus- ja sisäasioiden toimijoiden ja kriisinhallinnan yhteistyö on myös tärkeä elementti EU:n toisessa siviilikriisinhallinnan kompaktisopimuksessa, jonka on EU:n strategisen kompassin mukaan määrä olla valmis toukokuussa 2023, tullakseen hyväksytyksi Euroopan Neuvostossa kesäkuussa 2023. Sisäministeriö katsoo, että virastojen ja operaatioiden yhteistyön lisääminen voi potentiaalisesti merkittävästi lisätä EU:n yhteisen ja ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimien hyötyä Euroopan sisäiselle turvallisuudelle ja pitää tärkeänä Suomen aktiivista osallistumista tätä koskevaan kehitystyöhön ja neuvotteluihin EU:ssa.

Koronapandemian ja viimeaikaisten turvallisuuspoliittisten kehityskulkujen myötä lähettyjen siviilikriisinhallinnan asiantuntijoiden hyvinvointi ja turvallisuus ovat entisestään korostuneet. Sisäministeriön tulosohjaamalla Kriisinhallintakeskuksella asiantuntijoiden työnantajana on yleinen huolehtimisvelvollisuus

siviilikriisinhallintatehtäviin lähetetyistä henkilöistä. Huolehtimisvelvollisuuden laajuutta rajaa se, että ulkomailla toimivat siviilikriisinhallinnan asiantuntijat ovat toiminnallisesti Euroopan unionin, kansainvälisen järjestön tai operaation toimeenpanijan alaisia. Vastuu työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä on näin ollen jaettua, ja ensisijainen vastuu henkilöiden turvallisuuden päivittäisestä järjestämisestä on operaation päälliköllä. Kriisinhallintakeskus omalta osaltaan jatkaa tilannekuvatoimintonsa ja valmiuksiensa kehittämistä, liittyen myös asiantuntijoiden mahdolliseen evakuointiin.